

Statsforvalteren i Oslo og Viken
Postboks 325
1502 MOSS

Vår saksbehandler
Finn Erlend Ødegård
+47 92 85 84 95

Vår dato
01.06.2022
Deres dato
28.03.2022

Vår referanse
21/00619-4
Deres referanse

Høring - revidert forskrift om regionalt miljøkrav for jordbruket i Oslo og Viken

Norges Bondelag viser til høringsbrev av 27.03.2022 fra Statsforvalteren i Oslo og Viken angående forskrift om regionale miljøkrav i jordbruket. Høringssvaret er basert på innspill fra lokallagene og fylkeslagene i Oslo og Viken. Vi legger til grunn at høringsforslaget vil kunne få konsekvenser for jordbruket og kornproduksjonen i hele nedbørfeltet til Oslofjorden. Norges Bondelag legger derfor stor vekt på de prinsipielle sidene ved høringsforslaget og betydningen for matsikkerhet og selvforsyning.

1. Generelle merknader

Norges Bondelag viser til vårt hørings svar av 19.10.2021 til det forrige høringsforslaget fra Statsforvalteren i Oslo og Viken. Det er positivt at noen av våre merknader er tatt til følge i det nye høringsforslaget. Vi mener imidlertid fortsatt at deler av høringsforslaget må endres før miljøkravene kan vedtas.

1.1 Konsekvenser for matproduksjonen

Høringsforslaget omfatter omtrent alt jordbruksareal i Østfold, Akershus og Oslo. I tillegg er jordbruksareal i nye Asker kommune tatt med. Det er i høringsbrevet varslet at arbeidet med å innføre regionale miljøkrav i Buskerud og Jevnaker og Lunner kommuner vil skje etter samme modell. Det er samtidig nedfelt i Oslofjordplanen «Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv», at det bør iverksettes regionale forskrifter der det er behov for forsterket innsats mot forurensning fra jordbruk for å oppnå målet om god tilstand i alle landbrukspåvirkede vannforekomster. Oslofjordplanen har alle kommuner som drenerer til Oslofjorden fra Halden til Kragerø som sitt virkeområde. I sum utgjør dette et betydelig jordbruksareal som står for en stor andel av norsk matproduksjon og matsikkerhet. Om lag 80 % av kornproduksjonen og størsteparten av grøntproduksjonen i Norge drives i dette området.

Vi viser til at regjeringen Støre har som mål å øke selvforsyningsgraden til 50 % jf. sitat fra Hurdalsplattformen:

«Regjeringa vil leggje fram og gjennomføre ein opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressursar og setje eit mål for sjølvforsyningsgrad av norske jordbruksmatvarer, korrigert for import av fôrråvarer, på 50 prosent».

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Postadresse: Postboks 9354 Grønland, 0135 OSLO, Tlf: 22 05 45 00
Besøksadresse: Landbrukets Hus, Hollendergata 5, 0190 OSLO
Bankkonto: 8101.05. 91392, **Org.nr.:** 985063001 MVA
bondelaget@bondelaget.no, www.bondelaget.no

Bankkonto: 8101.05.12891
Org.nr: 939678670

Sjølforsyningsgrad er i dag på ca 40 %, korrigert for import av førråvarer. Dette innebærer en betydelig økning i norsk matproduksjon i årene framover.

Høstpløying og såing av høstkorn gir opp mot 10 % større kornavling sammenliknet med vårpløying, jf. NIBIO rapport vol 5 nr. 173 (2019). I tillegg er høstpløying effektiv for bekjempelse av rotugras og reduserer bruken av plantevernmidler. Høstpløying er gunstig på tunge jordarter som leirjord. Norges Bondelag mener det er viktig at tiltakene i miljøforskriften er kunnskapsbaserte og avveid mot andre mål som sjølforsyning og matsikkerhet.

1.2 Virkemidler for redusert nitrogenavrenning

Oslofjordplanen setter særlig søkelys på tiltak som kan redusere tilførselen av nitrogen fra landbruk og kommunalt avløp. Statsforvalteren skriver i høringsdokumentet at overvintring i stubb er svært viktig for å redusere grøfteavrenningen, jf sitat side 9:

«Overvintring i stubb og plantedekke er svært viktig for å redusere grøfteavrenningen. Målinger fra Kjelle rutforsøk viser at 79 % av avrenningen, 67 % av jordtapet, 76 % av fosfortapet og 89 % av nitrogentapet kommer fra drenggrøftene på arealer i erosjonsrisikoklasse 1 og 2 (Bechmann, Bøe, Stenrød og Tveiti 2021, s. 38).»

Men i NIBIO-rapporten fra Kjelle som statsforvalteren viser til, framgår det at det er stor variasjon mellom år og man finner ikke forskningsmessig bevis for at grøfteavrenningen er lavere på arealer som vårpløyes, jf. sitat side 39:

«Resultatene for overflate- og grøfteavrenning fra de syv forsøksårene (2014-2021) viste følgende signifikante forskjeller mellom høstpløying, vårpløying og høstkorn:»

- *Det var ikke forskjell i grøfteavrenning mellom høstpløyde, vårpløyde og høstkorn-ruter. Ingen forskjell på jord-, fosfor- og nitrogentap gjennom grøftene heller.»*

Det er ikke overraskende at størsteparten av nitrogentapet kommer via grøfteavrenningen. Nitrogenforbindelser er i stor grad vannløselige og følger vannet. Det er derfor en stor utfordring å fange nitrogen på avveie, med mindre det blir tatt opp av planter, noe som er utfordrende hvis nitrogenet først har havnet i dreneringa.

Norges Bondelag vil påpeke at tiltakene som er foreslått i miljøforskriften (ingen jordarbeiding om høsten, buffersoner, grasdekte dråg mv.) i hovedsak bidrar til å hindre erosjon og fosforavrenning fra overflaten, og kan ikke anses som nitrogentiltak.

Norges Bondelag støtter at landbruket skal bidra med tiltak for å redusere nitrogenavrenningen til Oslofjorden, men forutsetter at tiltakene som tas i bruk er kunnskapsbaserte og målrettet. I tillegg må tiltakene balanseres mot hensynet til matsikkerhet og sjølforsyning. Vi mener det ikke er faglig belegg for å hevde at kornareal som ligger i stubb om vinteren reduserer nitrogenavrenningen gjennom grøftene. Det er først når man kombinerer dette tiltaket med dyrking av fangvekster at nitrogenavrenningen blir redusert.

Norges Bondelag mener de beste tiltakene for å redusere nitrogenavrenning er god gjødselplanlegging, presisjongsjødsling og dyrking av fangvekster. Det følger av forskrift om gjødslingsplanlegging at alle bønder har krav om å utarbeide en gjødslingsplan foran hver vekstsesong. Presisjongsjødsling innebærer bruk av nye teknologiske løsninger som i størst mulig grad tilpasser gjødselmengde etter avlingenes behov. Bønder kan i dag søke støtte fra RMP for dyrking av fangvekster.

For øvrig viser vi til sluttprotokollen for jordbruksoppgjøret 2022 som har følgende tiltak på nitrogen og Oslofjorden:

- Avsetning på 1,8 mill. kroner til NIBIO, som sammen med NIVA skal gjøre nødvendige forbedringer i TEOTIL (modell for teoretisk beregning av fosfor- og nitrogentilførseler i Norge).

- Forprosjekt i regi av Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet som grunnlag for utarbeidelse av en handlingsplan for god nitrogenutnyttelse: Forprosjektet må ivareta balansen mellom matproduksjon og miljø i sin rapport. Resultatene fra forprosjektet skal legges fram for avtalepartene i jordbruksoppkjøret 2023 for eventuell videre oppfølging. Det avsettes inntil 0,5 mill. kroner til kjøp av tjenester.
- Regionale miljøprogram. Partene er enige om at det er store utfordringer knyttet til den økologiske tilstanden for Ytre Oslofjord. Avrenning av næringsalter fra avløp og jordbruk er vesentlige kilder. Tilførslene fra jordbruket kommer fra arealer i nedbørsfeltene som drenerer til fjorden, og omfatter nesten hele Østlandet. Partene er enige om å bevilge 70 mill. kroner særskilt til vannmiljøtiltak i fylkene Oslo, Viken, Vestfold og Telemark og Innlandet. Fylkene må følge opp dette i sin prioritering. Avsetningen gjøres for å stimulere til større oppslutning om vannmiljøtiltak i jordbruket og for å følge opp helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden.

1.3 Kartgrunnlag

I perioden 2012-2020 har NIBIO utviklet to nye kart for vurdering av erosjonsrisiko, på oppdrag fra Landbruksdirektoratet. Det ene kartet viser flateerosjon, som inkluderer fure-/rille-erosjon og jordtap gjennom drenerør. Det andre kartet viser drågerosjon.

Norges Bondelag har fått flere tilbakemeldinger fra medlemmer om at det i kartet er tegnet inn dråg hvor det er helt flate jorder og at faktiske dråg ikke er tegnet inn i kartet. Norges Bondelag mener drågerosjonskartene, slik de framstår i dag, ikke kan gis juridisk status ved at de følger forskriften som vedlegg. I tillegg til at svært mange av drågene er tegnet inn feil, kan den enkelte bonde ha gjort tiltak som gjør at drågene likevel ikke medfører fare for erosjon. Norges Bondelag mener det er behov for gode kart som gir korrekt kartfesting av dråg og flomutsatte områder som forskriften gjelder for. NIBIOs drågerosjonskart må kvalitetssikres med befaring i felt.

2. Merknader til de enkelte paragrafene

§ 2 Definisjoner

- **Punkt b - Vassdrag.** Norges Bondelag er tilfreds med at Statsforvalteren har lyttet til vårt innspill om å ta ut kunstig åpent vannløp (grøfter) uten årssikker vannføring. Vi mener imidlertid det er svært viktig at definisjonen av vassdrag kun omfatter vannforekomster med årssikker vannføring, slik bestemmelsen er i dag. Vi foreslår derfor å stryke «og uten» i definisjonen av vassdrag, slik at denne lyder: *«Fjord, innsjø, vann, dam, tjern, elv, foss, bekk med årssikker vannføring».*
- **Punkt c - Buffersone.** Det bør komme tydeligere fram at krav om buffersone bortfaller hvis den naturlige vegetasjonen er bredere enn 8 meter (2+6 meter).
- **Punkt e Lett høstharving.** Norges Bondelag støtter definisjonen, men ber om at det tydeliggjøres ved hvilket tidspunkt det skal være minst 30 prosent halm i overflata. Er dette ved høstharving eller ved såing? Slik vi ser det må tidspunktet være etter høstharving. Det vil være vanskelig å oppfylle Statsforvalterens forslag til definisjon av lett høstharving for de produsentene som nyttiggjør seg halmen til husdyrproduksjon (fôr eller strø) eller til bioenergi. Det samme vil gjelde belgvekster og mais.

§ 3 Miljøkrav

- **Punkt 1.** Nedløpskummer og grøfteutløp. **Norges Bondelag mener kravet om 2 meters avstand fra grøfteutløp må fjernes.** Det følger av produksjonstilskuddsforskriften krav om 2 meter naturlig kantvegetasjon der disse ender ut i bekk, elv, innsjø eller fjord. Vi mener SMIL er et egnet virkemiddel for å unngå erosjon ved å stimulere til utskifting av rør eller steinsetting av kanter. Vi mener videre det må være mulig å jordarbeide nærmere enn 2 meter der det ikke er fare for erosjon, som for eksempel nedstrøms nedløpskummen. Dette er viktig for å hindre unødvendig etablering av ugras, som for eksempel floghavre, hønsehirse, kveke, åkertistel o.l.

- **Punkt 2.** Erosjonsutsatte dråg. **Norges Bondelag mener alle erosjonsutsatte dråg og tilstøtende arealer må kartfestes.** Slik det er i dag inneholder NIBIOs kart en oversikt over alle dråg som potensielt kan være utsatt for erosjon, og ikke bare dråg hvor erosjon forekommer. I tillegg til at svært mange av drågene er tegnet inn feil, kan den enkelte bonde ha gjort tiltak som gjør at drågene likevel ikke medfører fare for erosjon. Norges Bondelag mener det er behov for gode kart som gir korrekt kartfesting av dråg og flomutsatte områder som forskriften gjelder for. NIBIOs drågerosjonskart må kvalitetssikres med befaringsfelt.
- **Punkt 3.** Flomutsatte arealer. Vi har ingen merknader til dette.
- **Punkt 4.** Buffersone. **Norges Bondelag mener det bør åpnes for at man kan direkteså høstkorn i buffersone av stubb i 20-meterssona.**
- **Punkt 5.** Erosjonsrisikoklasse 3 og 4. **Norges Bondelag støtter at jordarbeiding om høsten ikke tillates i erosjonsrisikoklasse 3 og 4. Vi mener det er positivt at det likevel åpnes for lett høstharving til høstkorn og fangvekster i erosjonsrisikoklassene 3 og 4.**
- **Punkt 6.** Statsforvalteren har to alternative forslag om areal som skal overvintre med plantedekke.
ALTERNATIV 1: Minst 60 % av foretakets fulldyrkede areal skal overvintre med plantedekke tilsvarende stubb, gras eller direktesådd høstkorn uten forutgående jordarbeiding
ALTERNATIV 2: Minst 60% av foretakets fulldyrkede areal skal overvintre med plantedekke tilsvarende stubb, gras, direktesådd høstkorn uten forutgående jordarbeiding. Lett høstharving tillates likevel til høstkorn/høstoljevekster. For å sikre god etablering av høstvekster må de sås senest innen 20. september.

Statsforvalteren går nå bort fra sitt tidligere forslag om 50 meters buffersone langs alle vassdrag som ikke skal pløyes om høsten og erstatter dette med 60/40-regelen. Denne regelen har vært brukt i miljøforskrift i Østfold og Akershus tidligere, men ble tatt bort i 2012 med begrunnelse i at tiltaket var for lite målretta og hadde for lav kostnadseffekt på erosjonsklasse 1 og 2.

Norges Bondelag går imot innføring av 60/40-regelen. Vi mener det faglige grunnlaget for et forbud mot høstpløying og høstkorn på erosjonsklasse 1 og 2, er for svakt til at dette kan innføres som et forskriftskrav.

Innføring av 60/40-regelen i hele nedbørfeltet til Oslofjorden vil medføre redusert produksjon av matkorn. Det er anslått 6 prosent reduksjon i konsekvensutredninga. Dette er trolig et konservativt anslag, all den tid høsthvete kan gi 200 til 300 kg større avling per dekar enn vårhvete. **Norges Bondelag mener det blir uansvarlig å innføre 60/40 regelen når effekten av tiltaket er usikker, samtidig som tiltaket får store konsekvenser for matproduksjonen.** Tiltaket svekker Norges mulighet til å øke kornproduksjonen og sjølforsyninga jf. regjeringas målsetting i Hurdalsplattformen, i ei tid med krig i Europa og uro rundt verdenshandelen med mat.

Norges Bondelag vil videre påpeke at innføring av 60/40-regelen vil medføre høyere bruk av kjemiske plantevernmidler, både til ugras og sopp. Redusert jordarbeiding medfører et tjukkere halmdekke, noe som gjør at sopper som danner mykotoksiner kan få bedre vekstforhold. Mykotoksiner er soppgifter, som er skadelig for både mennesker (særlig barn) og husdyr (særlig gris) som spiser korn eller kornprodukter (brød) med giftdannende sopp (Fusarium sp.), da mykotoksinene ikke fjernes med varmebehandling av kornet.

§ 4 Administrasjon, dispensasjon og klage

Statsforvalteren foreslår å flytte dispensasjonsadgangen fra kommune til Statsforvalter. Videre foreslås det at klage skal behandles av Landbruksdirektoratet, i stedet for Statsforvalter slik det er i dag.

Norges Bondelag går imot forslaget om å flytte ansvaret for dispensasjoner og klage oppover i forvaltningssystemet. Vi mener den forvaltningsmyndighet som er nærmest bonden har best forutsetning for å vurdere hver enkelt dispensasjonssøknad som måtte komme. Vi

frykter at saksbehandlingen og klagesaksbehandlingen vil ta tid, slik at søker/klager ikke vil få svar innen den tid det er mulig å jordarbeide, for eksempel før frosten. Dette vil være lite hensiktsmessig, og skaper liten forståelse.

3. Øvrige merknader

Norges Bondelag mener gamle Røyken og Hurum kommuner, som nå ligger i nye Asker kommune, må tas ut og i stedet vurderes i samme prosess som gamle Buskerud og Jevnaker og Lunner kommune. Landbruket i Røyken og Hurum har aldri tidligere hatt miljøkrav. Det blir en meget kort frist for å omstille produksjonen til de nye miljøkrav.

Vi merker oss at Statsforvalteren skriver følgende i konsekvensvurderingen til forskriften: «I tillegg krever innføring av miljøkrav god forutgående informasjon om miljøtiltak til de som er berørt». I Røyken og Hurum er det tung leire og det er helt klare dyrkingsfordeler med å bruke ploegen om høsten. Det er behov for mer tid for å hente kunnskap om redusert jordbearbeiding, deretter må dette tilpasses på eget areal. Omlegging av driften krever investeringer i ny redskap for mange.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Sigrun Pettersborg

Finn Erlend Ødegård